

car. lib. 1. quæst. 135. à n. 6. Caravit. tit. 298. Petr. Barb. in l. Eum qui temerè, n. 94. & 126. cum seqq. Seraphin. de juram. privi. l. 3. à n. 16. Gratian. disceptat. cap. 33. à princ. Hermos. in l. 3. gloss. 5. n. 3. tit. 3. p. 5. Sic regia Constitutio in l. 1. tit. 22. lib. 4. Recop. in praxi est recepta, ut in causa appellationis non damnetur ad expensas, qui iustà causà in lite processit, licet superetur, sententià, à qua appellavit, confirmatà, non obsistente ea lege, quæ absolute damnationem fieri præcipit. Ita observant nostrates prælaudati, ac Cevall. comm. cont. comm. quæst. 539. in fin. dissentiente Parlador. quodiã. lib. 2. cap. fin. part. 5. §. 18. de cuius legis intellectu latissime Petr. Barbosa.

Ibi: Tunc sanè possit.

24 De hac limitatione potest dubitari non immeritò, quia ex mente Legislatoris etiam colligere licet, ita demùm actionem expensarum in victum concedere voluisse, si non ex iusta causa litigaret, & ita sentit Petr. Barb. num. 123. At huiusmodi impensæ iure actionis peti poterunt. Petr. Barb. n. 134. Trentacinq. variar. lib. 2. tit. de expens. resol. 1. num. 4.

Ad Num. 5.

25 Judex non est adstrictus ad damnationem impensarum, nisi per victorem fuerint petite. Tusch. lit. E. concl. 626. n. 77. Azeved. in d. l. 1. n. 11. Petr. Barb. in l. Eum qui temerè, n. 171. de iudic. Caravit. tit. 297. n. 7. Villalob. Arar. comm. opinion. lit. E. num. 269. Paz in praxi, temp. 4. num. 37. Ofuald. lib. 26. cap. 4. lit. F. Mynfinger. cent. 4. observ. 55. August. Barbosa collect. num. 10. ad cap. ult. de rescript. Gail. lib. 1. observ. 152. num. 22. Lanfranc. tract. de expens. num. 16. Quamvis autem iudex teneatur satisfacere parti expensas quarum condemnationem iniuste non fecit, id verum habet si fuerint petite. Petr. Barbosa num. 170. Lanfranc. ubi nuper.

Ibi: Judex verò si velit.

26 Judex potest, etiamsi non petantur, victum qui temerè litigavit, damnare ad expensas litis. Scacc. de appel. q. 17. limit. 21. num. 52. Tusch. concl. 630. Freder. Schenk. tract. de expens. num. 18. Lanfranc. & alii præcitati.

Ibi: Primum, quod sit satis.

27 Ex illa clausula generali, Jus & iustitiam ministrari, iudicem teneri ad condemnationem summptuum, ex aliis tradit August. Barbosa in d. collect. num. 11. Semper tamen de stylo expressim impensæ postulantur.

Ibi: Alterum quidem quod post.

28 Judex eadem die, & non postea, permittitur sententià diffinitivà latà, super expensis decernere, ut prænotatur supra, num. 10. & cavetur l. 3. tit. 22. part. 3. ubi Gregor. Lõp. gloss. 4. Petr. Barbosa num. 177. qui & Azeved. in d. l. 1. num. 14. praxi receptum testantur, memores D. Covar. hic, Pichard. manud. part. 2. in prælaud. §. 3. num. 12.

Verf. Sed si quis.

Si victor lite pendente adversarium ad impensas damnari postulare, iudexque nihil de illis decerneret, quaeritur an ab omiſſa condemnatione liceat provocare? In hac quaestione sic distinguendum est: Aut victus absolute à sententia appellat, & tunc victor appellare nequit: aut ille non provocat, quatenus sententia sibi præiudicium parit, & victor pro expensis appellans auditur. Tusch. lit. E. concl. 626. num. 32. & 77. Salgad. de Reg. protect. part. 3. cap. 16. num. 37. Scacc. de appellat. quæst. 17. limit. 21. num. 1. 19. & 33. ubi fuse, Petr. Barbosa in l. Eum qui temerè, à num. 180. de iudic. Paz in praxi, tom. 1. temp. 4. num. 37. Lanfranc. tract. de expens. num. 15. Greg. Lop. in l. 9. gloss. 1. tit. 23. part. 3. Idem juris erit, si victus de nullitate dixerit, quia victor non appellat, cum iudex super expensis valeat pronuntiare. Scacc. cum aliis num. 11. Utrum liceat superanti provocare ab expensarum prætermiſſa condemnatione, cum non fuerint petite, controversatur. Affirmat. Scacc. num. 35.

Verf. Cateram hac vera.

Cum superatus expressè ab expensis absolvitur, victor indistinctè appellare permittitur. Tusch. num. 34. Greg. Lop. ubi proximè, Scacc. num. 15. Villalob. Arar. commun. opin. lit. E. num. 271. Petr. Barbosa num. 186. qui & Scaccia hunc casum à proximo superiore non distinguunt, & appellatione victorem non egere, si victus simpliciter appellet, opinantur.

Ibi: Quia iudex non videtur ab eis absolvere.

Judex qui petitis expensis, illarum mentionem in definitiva nullam facit, non censetur absolvere superatum ab ipsis. Salgad. num. 36. Azeved. in l. 1. num. 22. tit. 22. lib. 4. Recop. Aug. Barbosa collect. l. 1. num. 4. C. Si advers. rem. iudic. Contrarium haud pauci sustinent, ut Tusch. sup. num. 31. & alii, quos refert, ac sequitur Guazz. de defens. reor. def. 36. cap. 25. num. 1.

Verf. Sed hac vera sunt.

Prolatà diffinitivà sententià, expensæ nec peti, nec iudicari possunt, nisi ipso die, quo iudex pronuntiavit. Petr. Greg. Syntagm. lib. 50. cap. 1. num. 24. Guaz. sup. cap. 22. num. 2. Scacc. n. 37. & præmittitur sup. num. 10. & 28. Sed fallit si ex conventionem, vel statuto debeantur, nam etsi sententia super principali in rem transierit iudicatam, peti, poterunt præstarique debent. Salgad. sup. num. 42. Surd. de aliment. tit. 1. q. 43. num. 4. Cancer. variar. part. 3. cap. 16. num. 97. Scacc. d. quæst. 17. limit. 21. num. 45. Azeved. num. 16. Trentacinq. variar. lib. 2. tit. de expens. resol. 1. num. 4. Guaz. sup. cap. 25. num. 4. quod limitat cum pluribus Guazzin. num. 5. cum promittuntur expensæ in iudicio ex necessitate, ut in casu, de quo agit.

Ibi: Quæ debentur ratione contumacia.

Expensas solvere tenetur contumax, ut prænotatur supra, num. 6. quæ non officio iudicis, sed iure actionis petuntur, ideo post extinctum principale

pale iudicium, de eis agere licet. Salg. & Scacc. ubi proximè, Frederic. Schenk. tract. de expens. num. 18. Villalob. sup. num. 272. Trentacinq. num. 5.

Ad Num. 6.

34 Expensarum taxatio fieri debet iudicis arbitrio, perpensa litigantis utriusque qualitate, l. 3. tit. 5. lib. 4. Recopil. ubi Azeved. num. 21. Petr. Barbosa in d. l. Eum qui temerè, num. 266. Jacob. de Aren. tract. de expens. num. 19. Paz in praxi, temp. 11. num. 24. Aug. Barbos. collect. cap. 1. num. 13. de elect. in 6. Quas expensas victus refarcire teneatur, diffuse discutit. Petr. Barbosa à num. 213. Tusch. lit. E. conclus. 632. Petr. Greg. d. lib. 50. cap. 2. num. 47. Cancer. part. 2. cap. 6. ex num. 31. Jacob. de Aren. ex num. 16. Frederic. Schenk. num. 17. Lanfranc. tractat. de expens. num. 19. Gregorius Lopez in l. 8. gloss. 1. tit. 22. partit. 3.

35 Licet à decreto, quo iubet iudex expensas taxari, appellari non possit; ab excessu tamen taxationis provocare quisque permittitur. Scacc. d. limit. 21. ex num. 58. Petr. Barbosa num. 276. Sed quoties victus ad sumptus litis damnatur, in dubio præsumitur de impensis processus, non de personalibus, nisi exprimat. Paz ubi proximè, & ita praxis observat.

Ibi: Ut tandem præmissa taxatione.

36 Cum expensarum computationem fieri contingit, semper præcedere debet iudicis taxatio, ac deinde partis subsequitur iuramentum, ut perjurii auferatur occasio. Petr. Barbosa num. 269. Paz ubi proximè, Mascard. de probat. concl. 717. num. 4. Gail. lib. 1. observat. 152. num. 11. Caravit. tit. 298. num. 5. Azeved. in l. 3. num. 20. tit. 5. lib. 4. Recop. ubi formam taxationis optimam tradit, ut scilicet victor simplicem relationem sumptuum, quos fecerit, exhibeat iudici, qui pro arbitrio moderatione adhibito, iusjurandum parti deferet, ac deinde super taxatione iuxta illud pronuntiabit: quam praxim transcripsit Aug. Barbosa collect. authent. post iusjurandum, num. 2. C. de iudic. Apud Gallos aliter se res habet, ut videre licet apud Petr. Greg. d. lib. 50. cap. 1. num. 24.

Ibi: Nam cum hoc iuramentum.

37 Illud discriminis versatur inter iuramentum affectionis, cum scilicet quis injuriæ pecuniariam satisfactionem desiderat, & iuramentum de veritate pro consequendis expensis vel interesse. In illo prius actor jurat, pro centum talem injuriam non sustinuisse: & iudex, si excessisse juramentum arbitretur, de quantitate detrahit. In hoc è contra; nam iudicis taxatio præcedit, ut assertum est. Ratio huius differentiæ patet, nam qui excedit in taxatione expensarum, perjurus est; ideo si præcessisset iusjurandum, nequiret iudex excessum reformare; nam supponeret perjurium, quod non præsumitur. Aliud est in estimatione injuriæ, cum absque perjurio possit quisque excedere proprio amore ductus, ideo locus est iudicis arbitrio, ut quantitatem moderetur ex personarum qualitate, aliisque circumstantiis neque enim res secundum cuiusque affectionem debent æstimari, l. Pretia rerum 63. ad leg. Falcid. de quibus D. Covar. variar. lib. 2. cap. 10. num. 7. verf. Sic injuriam passus, & ego ibi, D. de Faria Covar. Enuci.

num. 81. Vide Hermos. in l. 8. gloss. 8. tit. 3. p. 5. ubi num. 6. ex multis probat, licere iudici, etsi iuramentum partis de veritate præcesserit, quantitatem expensarum, aut interesse minuere iuxta facultates debitoris.

S U M M A R I U M.

- 1 Rerum dotialium estimatio ex quibus causis fiat.
2 In dubio præsumitur facta venditionis gratiã: quod regulariter in qualibet causa observatur.
3 Dote tradita viro estimanda per arbitros, si nulla fiat estimatio, an tacita venditio contrahatur, & num. 4.
4 Si pro quantitate in dotem promissa fundus viro tradatur, tacite contrahitur venditio, prout in dote estimata.
5 Idem erit, si mulier secundo marito dotem promittat, non expressã summã, cum ipsa mille priori conforti dederit, ac posteriori fundum tradat, intelligitur his estimatus accipi pro mille.
6 Quid si res accipiat maritus estimatas ea conditione, ut eadem reddat soluto matrimonio, his formis, quibus sunt tradite.
7 Non inducit emptionem estimatio rerum dotialium, quoties apparet ex conjecturis ad diversum finem facta taxatio.
8 Si res tradantur eo pacto, ut maritus eas pro eodem pretio restituat, an estimatio emptionem operetur.
9 Utrum eo casu maritus etiam de levissima culpa teneatur, si res aliqua pereat.
10 Lex In iis 67. §. Mancipia, ff. solut. matrimon. explanatur, & num. seqq.
11 Lex Si inter virum 21. C. de jur. dot. intelligitur, ac conciliatur cum dicto §. Mancipia, & num. seqq.
12 Pactio, quod maritus reddat res pro eodem pretio, quo sunt estimata, quid operetur, si aliqua extinguatur durante conjugio, & num. 20.
13 Periculum, & commodum rerum dotialium à quo incipiat ad virum pertinere.
14 De pacto, ut res reddantur dotales habita ratione augmenti, & diminutionis, an estimatio faciat emptionem.
15 Quid si ita tradantur, omiſſa pactione, quod habeatur ratio augmenti, vel diminutionis.
16 Utrum maritus in duplici casu præmissis valeat res dotales alienare.
17 Ubi conventit, ut estimatas res easdem maritus reddat, ad quem earum periculum matrimonio constante spectet.
18 Quoties conventit, ut res dotales restituantur, soluto matrimonio, tacite subintelligitur, quod habeatur ratio augmenti, vel deteriorationis.
19 Lex ubi culpa simpliciter facit mentionem, levissimam non complectitur, & ita intelligitur lex 18. tit. 11. p. 4.
20 De constitutione dotis estimatæ cum pacto, ut maritus aut res ipsas, aut estimationem, extincto matrimonio, exhibere teneatur, prout sibi placuerit.
21 Cujus sit periculum eo casu rerum dotialium.
22 An liberum sit viro res alienare dotales, in vita consortis, in casu proximo.
23 Quoties absolute conventit, ut res, aut pretium post matrimonium solutum reddantur, electio est mariti.

- 32 Si expressim convenerit, ut uxor aut res dotales, aut pretium exigat, non censetur venditio celebrata ex æstimatione.
- 33 Nequit maritus in hac specie absque uxoris consensu dotalia alienare.
- 34 Maritus restituit integrum pretium dotis æstimatæ, etiamsi uxor res per usum deteriores redderet, aut exstingueret.
- 35 Apud nos unde resarciatur damnum contingens in rebus dotalibus, durante matrimonio.
- 36 Si in dotem tradantur res, quæ pondere, numero, aut mensura consistunt, quid actum intelligatur.
- 37 Si in instrumento enunciatur, dotem tradi æstimatam, cum de taxatione non appareat, dos in æstimata iudicabitur, & num. 41. ubi contrarium sustinetur & num. 42.
- 38 Lex Quidam 96. §. Si tibi servus, de legat. 1. interpretatur.
- 39 Debitor quantitatis respectu certæ speciei, hac percunte, liberatur.
- 40 Lex Vir uxori, de dot. præleg. intelligitur.
- 43 Dotis æstimatio an faciat emptionem, marito inopiâ laborante sub tempore traditionis, & num. 44.
- 46 Si maritus, qui æstimatam recepit dotem, non sit solvendo tempore restitutionis, mulieri datur utilis rei vendicatio pro rebus extantibus ex dote: quod ampliatur, num. 47.
- 46 Utrum jus idem heredibus mulieris tribuatur.
- 48 Mulier vindicans rem dotalem in præmissis casu per tertium possessorem, pretio oblato, excluditur.
- 49 Aliud erit, si mulier egerit ad dotem, durante matrimonio, propter viri egestatem.
- 50 An æstimatio producat emptionem, interveniente in pretio lesione.
- 51 In dotis constitutione adhuc pro modica lesione comperit actio ad supplementum.
- 52 Mulier minor an possit dotem æstimatam in immobilibus viro constituere sine juris solemnitatibus, & num. 53.
- 54 Quid de mobilibus pretiosis.
- 55 Mulier minor si dotem ex immobilibus dederit æstimatam, non adhibita solemnitate, poterit soluto matrimonio aut res, aut æstimationem exigere.
- 56 Ecclesia potest agere ad implementum contractus irriti ob defectum solemnitatis.
- 57 Quisque renuncians nullitati pro se introductæ, potest ratum habere contractum nullum, ac petere ut illi aliter contrahens stet.
- 58 Contractus interveniente dolo causam illi præstante inicus sustinetur ex voluntate patientis dolum.
- 59 Quoties actum non est expressè, ut dos recipiatur æstimata, si mulier minor, omissa solemnitate, dederit immobilia, taxatio non facit emptionem, & ad alium effectum præsumitur facta.
- 60 Hoc casu mulieri incumbit probare (si sua intercessit) æstimationem factam, ut bona in virum transirent, quod ex modo utendi conjectari poterit.
- 61 Ut æstimatio operetur emptionem, quo tempore fieri debeat.
- 62 Dotis æstimatio facit emptionem, etsi res dotales absint.
- 63 Dominium non transit ad emptorem venditione perfecta, nisi subsequatur traditio. Limitatur ibi, & opus est, ut pecunia pretii fiat accipientis, ibid.
- 64 Per æstimationem non transfertur dominium rerum dotalium in maritum, sed traditione opus est.

CAPUT XXVIII.

Ad Num. 1.

Æstimatio eorum, quæ in dotem traduntur, aliquoties fit ut venditio contrahatur, aliquoties ut constet de singulorum pretio, ut si aliqua percant, quæ maritus supplere teneatur, opus non sit valorem probare, l. Si inter virum 21. D. de jur. dot. Ant. Gom. in l. 50. Tauri, num. 44. vers. Quod tamen intellige, Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 426. num. 4. Fontanell. de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 7. Fachin. controvers. lib. 12. cap. 74. vers. Tertio quia. Amat. cum plurimis variar. resol. 49. num. 4. & 5.

Evenit ut de dotis æstimatione per instrumentum appareat, ejus causâ latente. Et quoniam plurimum interest, an emptio per æstimationem contracta censetur, necne, id oportet investigare. Igitur in dubio præsumitur maritus bona dotalia, quæ æstimata accepit, tacite sibi emisse. Greg. Lop. in l. 18. gloss. 2. tit. 11. part. 4. Petr. Barbosa in l. Æstimatis, ff. solut. matrim. num. 3. Cancr. variar. part. 1. cap. 9. num. 122. Mascard. de probat. concl. 663. num. 8. Menoch. lib. 3. præf. 74. num. 3. Ursill. ad Afflict. decis. 270. num. 2. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 12. tit. 28. num. 4. & alii ferè innumeri apud Merlin. de pignor. lib. 2. quest. 19. num. 2. Aug. Barbosa collect. l. Quoties, C. de jur. dot. ac Hermos. in l. 22. gloss. 5. num. 21. tit. 5. part. 5. quod nedum favore dotis in dict. l. Quoties, constitutum est, nam mulieris interest bona dotalia in virum transferri, ut ipse periculo eorum subiciatur, Cujac. lib. 6. q. Pauli in l. 70. ff. solut. matrim. Petr. Barbosa num. 5. sed etiam quia regulariter in omnibus æstimationem venditionis causâ fieri creditur, nisi aliud constet. Aug. Barbosa alios referens collect. l. Si inter virum, num. 4. C. de jur. dot. Mascard. cum pluribus sup. num. 1. Menoch. sup. præf. 34. num. 4.

Attamen si dubietur, an æstimatio intercefferit, facta non præsumitur, Cujac. ubi proxime, Merlin. num. 107. qui num. 44. aliud sentire videtur favore mulieris.

Vers. Primum etenim.

Si dos constituatur eo pacto, ut res dotales per arbitros æstimentur, æstimata iudicabitur, ac venditio contracta, etsi nunquam arbitrium accedat; nam boni viri iudicio pretium assignatum intelligitur juxta tempus dotis receptæ. Tusch. lit. E. concl. 623. num. 17. Mascard. num. 5. Ursill. n. 4. Menoch. num. 5. Giurba ad consuet. Messan. cap. 25. num. 8. Trentac. variar. lib. 3. tit. de jur. dot. resol. 1. num. 4. Aug. Barbosa collect. d. l. Quoties, num. 3. de quo contra sentiunt Mantic. d. tit. 28. num. 9. vers. Sed considera. Petr. Barbosa num. 51. & Merlin. num. 41. ubi distinguit limitans conclusionem, ut non procedat quoties certi designantur arbitri, qui munus suum non subiverunt.

Sed communi sententiæ ut consulari asserendum est, quod etsi in contractu venditionis, si pretium conferatur in arbitrium tertii, qui tenuit, aut nequivit constituere, actus irritus habeatur, l. fin. C. de contr. empt. Anton. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 9. Hermos. in l. 9. gloss. 3. in fin. tit. 5. p. 5. Pichard. in S. Pretium, num. 34. Inst. de emptio.

Eucleatus, & auctus. Cap. XXVIII.

Ad Num. 3.

Emptio, nihilominus id favore dotis in ea non procedit; nam ut præmissi num. 2. utilius est mulieri, si æstimata tradatur: sed altera specialitatis ratio reperitur, cum cæteri, non subsistente venditione, propria retineant, quæ distrahere intendebant: non sic mulier, cui non licet bona dotalia à viro recuperare, matrimonio constante; idcirco æquitati congruit, ut conventio de dote æstimata tradenda, eo modo quo possit, sustineatur, pretio pro boni viri arbitrio constituto: quod in hujusmodi contractibus maxime locum obtinet, l. Fure succursus 7. §. fin. de jur. dot. alioqui mulier decepta verteretur in damno, si res dotales casu perirent apud virum.

Vers. Secundo apparet.

Si marito tradatur fundus pro pecunia sibi in dotem promissa, emptio contrahitur, & dos æstimata habetur, solutoque matrimonio non fundus, sed quantitas debet restitui, cum ille dotalis non fiat. Merlin. d. quest. 19. num. 33. & 47. cum seqq. Menoch. lib. 3. præf. 74. num. 6. Fachin. controvers. lib. 12. cap. 74. vers. primo quia. Giurb. sup. n. 11. Trentacinq. num. 13. Gratian. discept. cap. 38. num. 29. Aug. Barbosa ubi proxime, Molin. d. disp. 426. num. 12. Fontanell. de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. part. 13. num. 26. Azeved. in l. 35. num. 8. tit. 18. lib. 9. Recop. Leotard. de usur. quest. 78. num. 53. Quod ampliatur etsi expressim adjiciatur, quod fundus dotalis existat, quia id accipitur improprie, ut maneat speciali hypotheca affectus pro dotis securitate. Fachin. d. cap. 74. vers. Ad evitandas, Merlin. num. 63. ubi alii. Simili modo si promittantur marito mille solvenda in ædibus, vel aliis immobilibus, dos æstimata censetur, & ille poterit vel quantitatem reddendo liberari. Merlin. num. 87. Fontanell. num. 74. At restringi poterit conclusio principalis, si considerabilis reperiretur excessus inter pretium fundi, & dotis quantitatem, quia venditio non præsumeretur, ex infra dicendis num. 50.

Vers. Tertio, quod mihi.

Si qua mulier priori marito mille in dotem dedisset, & secundo nubens posteriori dotem non expressè quantitate promiserit, cui fundum tradidit, tacita emptio contrahitur, fundusque pro mille æstimatus habetur, de quo Merlin. à num. 31. Menoch. num. 7. Mantic. de tacit. convent. lib. 12. tit. 28. num. 8. Idem juris erit, si easdem res, quas marito æstimatas in dotem concesserat, secundo viro simpliciter tribuit, nulla taxatione præmissa. Trentacinq. num. 8. Merlin. num. 34. Giurb. ad consuet. Messan. cap. 15. gloss. 5. num. 13.

Ad Num. 2.

Si res æstimatæ transferantur cum pacto ut maritus eas reddere debeat his modis, & formis, quibus sunt traditæ, emptio nihilominus earundem facta intelligitur, ac vir pretium persolvens liberabitur. Trentacinq. num. 12. Mantic. num. 6. Sed hanc sententiam valde periculosum asseruit Merlin. num. 26. & 27. à qua recedunt Petr. Barbosa in l. æstimatis, num. 31. solar. matrim. Fontanell. num. 33. qui distinguunt, nam si promiserit vir res dotales eisdem formis restituere, emptio non contrahitur: secus si dotem ita reddere polliceatur.

D. de Faria Covar. Eucle.

Cum æstimatio rerum dotalium ad diversum finem fieri soleat, per illam non inducitur emptio quoties ex conjecturis deprehendatur aliam fuisse mentem contrahentium: quapropter dos in æstimata reputabitur, quanquam rebus dotalibus pretium assignetur. Menoch. num. 15. Trentacinq. sup. lib. 3. tit. de jur. dot. resol. 1. num. 24. Merlin. de pignor. lib. 2. quest. 19. num. 11. Giurb. sup. gloss. 1. num. 19. Mantic. num. 17. Tusch. lit. E. concl. 672. num. 39. Fontanell. num. 30. vers. Dixi quod, Fachin. de cap. 74. vers. Nec obstat, & alii per plures apud Amat. variar. resol. 49. num. 5. Hinc est, ut si saltem per semiplenam probationem appareret æstimatio ad alium effectum facta, non præsumeretur dotalium bonorum venditio. Fontan. ubi proxime, Merlin. num. 107. Ex quibus conjecturis videatur æstimatio adhibita ad alium finem, & non ut emptionem operetur, jam liquebit per subsequentes resolutiones.

Ad Num. 4.

Quoties convenit, ut extincto matrimonio, res dotales æstimatæ pro eodem reddantur pretio, nec dos æstimata, nec emptio contracta censetur. Menoch. num. 16. Merlin. num. 12. Trentacinq. num. 20. Mascard. de probat. concl. 663. num. 17. Tusch. num. 22. Cancr. variar. part. 1. cap. 9. num. 122. vers. In ista materia. Mantic. num. 19. Petr. Barbosa num. 35. August. Barbosa collect. l. Quoties, num. 3. C. de jur. dot. De hujus conventionis effectu inferius agendum, num. 19.

Ibi: Tenetur tamen maritus.

Ex pacto proximo maritus obligatur ad rerum dotalium deteriorationem, etiam quæ evenerit levissimâ culpâ, ut visum est Paulo Castrensi, cui noster Præses ad stipulatur. Menoch. num. 17. & alii ex pronuper laudatis assentiuntur. Verum merito contra tenet Petr. Barbosa num. 36. nam ex natura contractus vir solum de levi culpa tenetur, non de levissima, ut D. Covar. hic docet. Petr. Barbosa num. 35. Molin. d. disp. 426. num. 2. quod effugium inventum constat ob difficile Javoleni responsum in l. In is. 67. §. Mancipia, ff. solut. matrim. de cuius interpretatione mox differendum. Sed nullo jure, aut probabili ratione fulcitur, quod maritus ex præfata pactione strictius obligetur.

Nec urget si quis dixerit, quod si maritus non astringeretur magis quam secundum naturam dotalis contractus, pactum illud nihil operaretur; nam satis pactum operatur, cum per ipsum apparuerit dotem non tradi æstimatam, quo sublato, æstimatio proculdubio faceret emptionem, ad quem effectum fuit additum, non ut virum ita obligaret, ut detrimentum ex levissima culpa in rebus dotalibus sustineret.

Vers. Unde inferitur ad intellectum.

Non pauci in percipiendo intellectu dicti §. Mancipia, insudavere, quos laudat Petr. Barbosa num. 36. cui labori & ipse sedulus incubuit, & communiter placet quod D. Covar. vias hic tradidit, ut scilicet maritus non teneatur, si mancipia dotalia absque ulla ipsius culpa perirent; nam etsi Con-